

Zoeken terwijl je er al bent – over het werk van Eugenie Boon op Art Rotterdam

- Lieneke Hulshof

Eugenie Boon (1995, Willemstad) volgt in 2022 een begeleidingstraject bij Nest in Den Haag. Een van de onderdelen is dat ze dit jaar exposeert op Art Rotterdam. Bij de entree van het Van Nelle fabriek terrein is haar nieuwe werk *The Pawns that Wandered in Promised Land* (2022) te zien. Een bordspel dat gaat over het beloofde land en hoe wij mensen daar naar zoeken terwijl we er volgens Boon vaak al in zijn beland.

Na haar vooropleiding bij Instituto Buena Bista (IBB) op Curaçao vertrok Eugenie Boon in haar eentje naar Nederland om te studeren aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU). In 2020 is ze afgestudeerd en het fenomeen 'het zwarte gat' is haar niet bekend. Als een wervelwind vloog ze de afgelopen twee jaar langs nieuwe kunstwerken, tentoonstellingen, aankopen, performances, samenwerkingsprojecten en galleries. "Telkens had ik het gevoel dat ik moest streven naar een 'succesvol' leven, ik wilde *The promise land* zoeken en vinden. De vraag wat ik kan en wil betekenen voor het eiland, sinds ik ben betrokken, speelde daarbij constant in mijn achterhoofd."

Het beloofde land

De installatie bestaat uit een bordspel dat op de grond ligt waarbij Boon gebruik heeft gemaakt van bestaande details uit de bordspellen *Mens erger je niet*, *Bon Kune*, *Monopolie*, *Catan* en *Ganzenbord*. Deze details zijn vermengd met getallen en symbolen die voor haar persoonlijk belangrijk zijn. Op het bord staan drie pionnen, het zijn helix vormen gemaakt uit staal, een soort wenteltrappen die verwijzen naar de vorm van een DNA-molecuul. Voor Boon is het belangrijk dat in deze pionnen veel details zijn verwerkt, zodat de toeschouwer er langer naar kijkt. De complexiteit van de pionnen representeert voor haar de complexiteit van de mens. Ze ziet dit bordspel als een legenda die verwijst naar haar ideeën over het beloofde land. Niet per se in letterlijke zin, maar eerder naar het beloofde land als een idee, als een plek in ons hoofd waar het gras groener is, de honing zoeter en de melk romiger.

Wanneer je de titel van het werk een paar keer door je gedachten laat sippelen en daarbij de DNA structuur van de pionnen in acht neemt, begrijp je waar Boon met dit werk naartoe wil. *The Pawns that Wandered in Promised Land*: de pionnen dat zijn wij. "Dit werk gaat over mensen die al in het beloofde land zijn, maar toch ronddwalen, omdat ze bezig zijn met het spel, met de dagelijkse, banale realiteit."

Kunst staat nooit los van het leven zelf en in het geval van Boon komen haar werken altijd direct voort uit haar eigen ervaringen. Ook in dit werk is het persoonlijke leven een aanleiding geweest en vertaalt ze stukjes van haar intieme binnenwereld naar de publieke ruimte. "Het werk is geïnspireerd door de bijbel en psalmen over het beloofde land. Dat verhaal heb ik gekoppeld aan eigen ervaringen. Ik voelde me lange tijd een pion. Mijn grootste vrees was dat ik helemaal naar Nederland zou komen om kunst te maken, maar dat ik niet zou overleven. Een angst die logisch is, aangezien het maken van kunst niet wordt gezien als een legitiem beroep op Curaçao. Ik had altijd het gevoel dat ik de lat hoog moest leggen voor mezelf, om serieus genomen te worden en succes te behalen. Anders was ik voor niks helemaal naar

Nederland gekomen. Nu ik veel kansen krijg, bevind ik mezelf nog steeds in een situatie waarin ik nooit achterover leun. Ik voelde me lange tijd arm terwijl ik genoeg had. En daarmee kreeg armoede voor mij opeens een grotere betekenis dan enkel het niet hebben van geld. Dat komt door een arme mentaliteit en daarover gaat voornamelijk dit werk voor mij. De dualiteit van armoede. Armoede in het feit dat ik naar veel plekken ben geweest, zoveel mensen heb ontmoet, maar lange tijd geen wezenlijk contact heb gemaakt. Je bent aan het zoeken terwijl je er eigenlijk al bent.”

Schema's

Het gebruik van een bordspel is geen toevallige stap in het werk van Boon. Ze baseert zich graag op bordspellen, schema's en legenda's als verwijzing naar een groter en universeler verhaal. In haar afstudeerjaar wilde ze de relatie tussen Curaçao en Nederland nog scherper onderzoeken en tekende ze voor zichzelf een schema waar ze vervolgens haar eindexamenwerk en scriptie op baseerde. Dit was een driehoek met aan ieder uiteinde een thematiek binnen die relatie tussen het eiland en Nederland. De thema's 'religie', 'educatie' en 'sociale identiteit', waren de speerpunten die geschreven stonden in iedere punt van de driehoek. Deze begrippen vormen nog steeds de basis voor haar kunstenaarschap.

Dualiteit

Wanneer Boon spreekt over armoede in het werk *The Pawns that Wandered in Promised Land*, heeft ze het over de dualiteit van armoede. Dat woord *dualiteit* komt ook vaker terug in haar oeuvre, het is een begrip waarmee ze graag werkt. Ze vindt het belangrijk om te kijken naar de beide kanten van een verhaal. Dat wordt ook duidelijk in het woord 'religie' uit haar afstudeerdriehoek, nog steeds een belangrijk en gevoelig thema voor haar. Als Boon kijkt naar wat religie vroeger voor haar betekende, was dat de kerk en de preken die ze daar hoorde. Maar anno 2022 voelt ze zich niet meer thuis bij het woord religie en gaat het voor haar veel meer over haar eigen relatie met God. “Door die twee dingen naast elkaar te zetten; de kerk als instituut en je eigen relatie met God, kom je wat mij betreft uit bij een eerlijker beeld van 'de werkelijkheid'. Er is een waarheid die we aangeleerd krijgen en een waarheid die van binnen zit. Mensen houden meestal niet van de ambiguïteit van twee waarheden en kiezen er daarom liever één. In mijn werk wil ik de twee waarheden blijven zien, ik wil kijken naar twee kanten.”

Het zoeken naar binaire systemen komt naar eigen zeggen waarschijnlijk voort omdat ze is opgegroeid op Curaçao. Mensen die opgroeien in een cultuur zoals die van Nederland – een cultuur die al jarenlang een vanzelfsprekende positie inneemt op het dominante wereldtoneel – hoeven hun eigen werkelijkheid minder te bevragen. Ze groeien op in een omgeving die comfortabel onderdeel is van de norm en hun referentiekader voelt als de algemene basis. Opgroeien op Curaçao betekent dat je je eerste stappen zet op een grond die een enorme geschiedenis van onrecht in zich draagt. Een geschiedenis van kolonialisme, uitbuiting en racisme. “Door deze ervaring van geschiedenis ga je op een gegeven moment vragen stellen. Waarom is dit zo? Wat ligt daaraan ten grondslag? Waarom is het niet anders? Voor mij voelt het logisch om dan die dualiteit aan te nemen. Om te denken: 'Oké dit is de situatie, maar is er ook andere manier om hetzelfde probleem anders te bekijken?'.”

Bruggenbouwer

Migratie is een letterlijke perspectiefwisseling. Door te wonen in een totaal andere omgeving dan haar geboortegrond, maakt Boon extra bewust van de tweedeling in onze wereld en het diep doorvoelde gegeven dat alles er 7799 kilometer van haar atelier in Den Haag er totaal

anders uitziet. "Op Curaçao ben ik niet opgevoed met kunst, ik was nog nooit naar een galerie of *project space* geweest. Ik kwam nooit in contact met een kunstenaarspraktijk totdat ik bij IBB ging studeren. Mijn werk is dan ook begonnen vanuit een gevoel van urgentie om verandering te brengen op Curaçao en voor alle mensen die daar artistiek zijn ingesteld. Ik wil laten zien dat het kunstenaarschap een serieuze carrière-optie is en zag mezelf heel lang als bruggenbouwer. Met die notie ging ik ook telkens terug naar het eiland. De eerste keer dat ik na mijn verhuizing terugging was ik echter teleurgesteld over hoe alles hetzelfde was gebleven en de tweede keer terug herkende ik bij mezelf een bijna oordelende houding tegenover de mensen op het eiland. En toen besepte ik: ik kan dan wel het geluk hebben gehad dat mijn perspectief verbreed is door die verhuizing, ik moet liefde en begrip houden voor de mensen daar. Ik ben het ze schatplichtig omdat mijn jeugd op het eiland de basis vormt voor dat wat ik nu doe en maak. En daarnaast moet ik leren dat ik niet in mijn eentje een bruggenbouwer hoeft te zijn, het is niet mijn verantwoordelijkheid om te zorgen dat mensen op het eiland het kunstenaarschap serieus nemen. Deze zomer ga ik vanuit het Nest begeleidingstraject voor de derde keer terug en wil ik mijn ouders gewoon knuffels geven. Ik wil mijn beeldtaal versterken en een documentaireserie maken geïnspireerd door mijn familie."

Het komt volgens Boon veel voor op eilanden die gekoloniseerd zijn geweest dat de bewoners het gevoel hebben dat ze moeten uitblinken en die last kan loodzwaar zijn. Ze noemt het ook wel de *crab in the bucket mentality*. Ze doelt op een mentaliteit waarbij je niet wil dat anderen het beter doen dan jezelf; als een pot met krabben waarbij een ontsnappende krab door de anderen wordt teruggetrokken waardoor uiteindelijk niemand ontsnapt. Omdat er door de Nederlandse, koloniserende geschiedenis maar heel weinig plek is voor uitblinkers op Curaçao, voelen eilandbewoners al snel de druk om extra hard te werken voor het behalen van 'succes'. "Ik wil die mentaliteit uitdagen. Ik had er lang last van namelijk. Ik wil dat niet meer, hoe meer kunst ik maak, hoe meer rust ik vind binnen mijn praktijk en hoe vaker ik de druk om te presteren kan loslaten."

Het zoeken naar oplossingen

Opvallend aan het werk van Boon is dat de focus ligt op de relatie tussen Curaçao en Nederland, niet op de individuele landen zelf of op een felle, kritische houding van de eilanders jegens Nederland. Ze heeft het vooral over haar persoonlijke leven en spreekt zich uit over de huidige problemen op Curaçao en wat er volgens haar zou moeten veranderen. Ook dus in haar nieuwste werk. Je kunt stellen dat veel uitdagingen die ze aankaart, mede voortkomen uit de vernietigende rol die Nederland heeft gespeeld op het eiland door de Nederlandse kolonisatie, slavenhandel, de komst van Shell, het opdringen van het christendom en ga zo maar door. Genoeg reden om kritisch, boos en teleurgesteld te zijn. Toch wil Boon dat die houding niet de focus is. "Ik zou Nederland verantwoordelijk kunnen houden voor de *struggle* die ik in mijn leven ervaar, maar ik ben mijn eigen persoon en ik ga er zelf voor zorgen dat ik groei. Nederland is tenslotte het land dat mij heeft opgeleid volgens hun educatiesysteem en mij ook het podium geeft om te groeien op dit moment. Dan kan ik Nederland veel kwalijk nemen, maar het voelt hypocriet en doet geen recht aan de werkelijkheid van nu. Ik ben niet blij met hoe Nederland zich heeft gedragen op Curaçao en wil loyaal zijn aan Curaçao. Maar wie is Nederland, wie is Curaçao en wie ben ik? In die zin moet ik veel denken aan de gesprekken die ik had met kunstenaar en mentor Tirzo Martha. Hij verbeeldt de dualiteit van de Curaçaoënaar net als ik in zijn werk en ziet ook in dat wij, mensen van het eiland, vaak in de *victim role* vervallen.

Ook al hebben we het recht om ons zo te voelen, het brengt ons niet verder en staat persoonlijke ontwikkeling in de weg. Vandaar dat ik niet die *finger pointing* kunstenaar wil zijn, ik wil een leven leiden waarbij mijn kunstpraktijk naast het vertellen van een verhaal ook oplossingen aandraagt.”

Met haar heldere, kleurrijke, strakke beeldtaal wil Boon tonen dat de werkelijkheid een grijs gebied is en oneindig veel kanten kent. Het is als de legenda waar ze vroeger zo gek op was tijdens de aardrijkskundelessen op de middelbare school. Een klein, helder schema, met lijnen en kleuren, dat een uitspraak doet over een onvoorstelbare grote vraag, de vraag hoe de aarde in elkaar zit. Een vraag die nauwelijks te beantwoorden valt, maar waar ze diep in blijft duiken omdat de lijnen op papier haar houvast bieden.